

Képfelvétel készítése tüntetésen

A következő tanulmány arra a kérdésre kíván választ adni, hogy a közszereplés mennyiben korlátozza a képmáshoz való jogot. Két alkérdésre tagolódik a tanulmány: egyrészt arra, hogy kik és milyen feltételekkel készíthetnek fényképeket, filmfelvételeket nyilvános gyűléseken, tüntetéseken. Másrészt arra, hogy a közszereplők milyen terjedelemben élhetnek képmáshoz való jogukkal. Meg fogom vizsgálni, hogy mely alkotmányos jogok ütközéséről van szó, hogyan szabályozza ezt a kérdést a polgári jog, a rendőrségi törvény (a gyülekezési jog tekintetében) és milyen adatvédelmi vonatkozásai vannak a problémának.

gyülekezési jog

Elsőként magát a gyülekezési jogot érdemes megvizsgálni. Mi ennek az alapjognak a jelentése, milyen rész jogosítványok tartoznak bele és hol húzódnak a határai, különös tekintettel képfelvételek készítésére?

A magyar Alkotmány és az 1989. évi III. törvény biztosítja a békés gyülekezés jogát és annak szabad gyakorlását, de sem jogszabály, sem az Alkotmánybíróság nem definiálja, hogy pontosan mit is kell gyülekezésnek tekinteni. A magyar Alkotmánybíróság gyakran veszi a Német Szövetségi Alkotmánybíróság (NSZA) gyakorlatát alapul – bár 55/2001. (XI.29.) határozatában a német alkotmánybírósági gyakorlattól eltért, de a gyülekezési jog fogalmának meghatározásával nem foglalkozott – így a NSZA meghatározását veszem a kérdés tárgyalásának alapjául. A meghatározás a következő: „a **gyülekezések** személyeknek helyi összejövedele közös tárgyalás és kinyilatkoztatás céljából, hogy **ezzel vegyenek részt a közvélemény alkotásában (alakításában)**”¹

A magyar Alkotmánybíróság korábbi határozataiban hasonlóan kezeli a **gyülekezési jog** fogalmát, mint ahogy az az előbbi megfogalmazásban megjelenik. Egyrészt „...a véleménynyilvánítás szabadságának kitüntetett szerepe van az alkotmányos alapjogok között, tulajdonképpen »anyajoga« többféle szabadságjognak, az ún. »kommunikációs« alapjogoknak. [...] A véleménynyilvánítási szabadsághoz kapcsolódik a lelkiismereti és vallásszabadság (60. §), valamint a gyülekezési jog is (62. §).”², másrészt „a gyülekezési jog - csakúgy, mint a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadsága - szorosan kapcsolódik a véleménynyilvánítás szabadságához [...]. Gyűlések megszervezésének, megtartásának, az azokon való részvételnek a joga nélkül a nézetek, információk megszerzésének és másokkal való megosztásának, a **vélemények közösen történő kialakításának** a lehetősége ugyanis aligha volna megvalósítható.”³

A gyülekezésnek fogalmi eleme, hogy a gyülekezési jog gyakorlója **fizikailag jelen van** a gyűlésen. A gyűlésen tett verbális és nem verbális megnyilvánulásai egyaránt a gyülekezési jog védelmét élvezik. A pusztán jelenlét is jelenthet véleménynyilvánítást, de lehetőség van arra, hogy ennél szélesebb eszköztárból válasszuk meg véleménynyilvánításunk módját. A gyülekezési szabadság magában foglalja azt a jogot is, hogy valaki **ne vegyen részt** egy gyűlésen, a svájci szövetségi alkotmány a gyülekezésen való részvétel joga után, egyből a gyülekezéstől való távolmaradás jogát is rögzíti. Ez a jog korántsem magától értetődő, ha a

1 BVerfG Lexetius.com/2001/7/65, Beschluss vom 12. 7. 2001 - 1 BvQ 28/ 01 „Dementsprechend sind Versammlungen im Sinne des Art. 8 GG örtliche Zusammenkünfte mehrerer Personen zwecks gemeinschaftlicher Erörterung und Kundgebung mit dem Ziel der Teilhabe an der öffentlichen Meinungsbildung”

2 30/1992. (V. 26.) AB határozat

3 55/2001. (XI. 29.) AB határozat

néhány évtizeddel ezelőtti, az állami ünnepeken való kötelező részvétel, vagy a jelenlegi iskolai, munkahelyi ünnepeken való kötelező részvétel gyakorlatára gondolunk.

Kérdés, ha jelen vagyunk egy gyűlésen és ezáltal véleményt nyilvánítunk, akkor a pusztán véleménynyilvánításon túl kötelesek vagyunk-e az arcunkat vagy a nevünket adni a megjelenített véleményhez? Mondhatnánk, hogy nem, hiszen bárki szabadon teleragaszthatja plakátokkal a várost – mint ahogy azt gyakran meg is teszik – anélkül, hogy a rajta megjelenített véleményhez a nevét vagy az arcát adná.

anonimitáshoz való jog

Az alkotmány bár leírva nem tartalmazza, az Alkotmánybíróság **elismeri az anonimitáshoz való jogot**. „Az Alkotmány 60. §-ában biztosított gondolat-, lelkiismeret- és vallásszabadság, valamint az egyház és az állam elválasztása nem zárja ki a népesség vallási hovatartozására vonatkozó, az önkéntességet és anonimitást biztosító, közérdekű, illetve tudományos felmérést. [...] A **vallás vagy más lelkiismereti meggyőződés kinyilvánítása vagy kinyilvánításának mellőzése alapvető szabadságjog**, ezért e jog gyakorlásának önkéntességét és anonimitását a közérdekű, illetve tudományos felmérés keretében biztosítani kell.”⁴

Ebben a döntésben az anonimitáshoz való jog a közérdekű és a tudományos felmérések körében jelenik meg. A kutatás és a közvetlen üzletszerzés célját szolgáló név- és lakcímadatok kezeléséről szóló törvény⁵ az **anonimitást a közvélemény kutatási adatok feldolgozása során** írja elő. A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (Avtv.) az anonimizálás kifejezést szintén csak a tudományos kutatások körében használja.

„Az Alkotmánybíróság - a 20/1990. AB határozat szerinti eddigi gyakorlatát folytatva - a személyes adatok védelméhez való jogot nem hagyományos védelmi jogként értelmezi, hanem annak aktív oldalát is figyelembe véve, *információs önrendelkezési jogként*.”⁶ Bár az alkotmány explicit módon nem tartalmazza az anonimitáshoz való jogot, de az információs önrendelkezési jogba, mint többé a kevesebb beletartozik, hogy bárki visszatarthatja önmagára vonatkozó információkat, személyes adatokat, megőrizheti anonimitását. A törvényhozó természetesen ez alól is tett **kivételt, az igazoltatás** példa erre.

„A rendőr a feladata ellátása során igazoltathatja azt, akinek a személyazonosságát meg kell állapítania.” Az említett szakasz csupán arra nem ad magyarázatot, hogy ki az, akinek személyazonosságát meg kell állapítania. Az igazoltatás szabályozásának ez a módja veszélyezteti a jogbiztonságot. A továbbiakban a törvényhozó előírja, hogy „Az igazoltatottal az igazoltatást követően kérelmére közölni kell az igazoltatás okát, kivéve, ha az a közbiztonság érdekében veszélyezteti.” Kérdés az, hogy a rendőr hogyan tudja ismertetni, az igazoltatás okát, ha maga is azon az alapon igazoltat, hogy ezt az intézkedést azzal szemben kell végrehajtania, akivel szemben végre kell hajtania. A törvényalkotó a súlyos jogi bizonytalanságra ügyet nem vetve, a következő szakaszban feljogosítja a rendőrt arra, hogy „A rendőr az igazoltatott személy ruházatát, járművét átvizsgálhatja, ha azt a személyazonosság megállapítása, a valószínű veszély elhárítása, bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetésének gyanúja szükségessé teszi.” Első fordulatként jelenik meg az az eset, ha a személyazonosság megállapításához szükséges – azt pedig, hogy mikor szükséges a személyazonosság megállapítása már az első bekezdésben kifejtette. Ha az illető megtagadja az igazoltatást, akkor a (2) bekezdés alapján „az igazoltatott e célból feltartóztatható, az igazoltatás sikertelensége esetén előállítható, és a személyazonosság megállapítása céljából az

⁴ 74/1992. (XII. 28.) AB határozat

⁵ 1995. évi CXIX. törvény

⁶ 15/1991. (IV. 13.) AB határozat

igazoltatottól ujjnyomat vehető, fényképfelvétel készíthető, továbbá a külső testi jegyek észlelés és mérés alapján rögzíthetők.” A 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről (Rtv.) indokolása sajnos szintén nem válaszolja meg a kérdést, hogy kinek a személyazonosságát kell a rendőrnek megállapítania. „Az igazoltatás célja a személyazonosság megállapítása, amely a további rendőri intézkedés szükségességének megítélése szemszögéből kiindulási pont.” Látható, hogy az anonimitáshoz való jog védelme még törvényi szinten sem tökéletes.

Azonban általánosságban elmondható, hogy a magyar jogrendszerben az információs önrendelkezési jog részjogosítványként jelen van az anonimitáshoz való jog, és ezt csak kivételes esetben korlátozza a törvényhozó. Az anonimitás eredeti jelentése a névtelenség. Ha csak gyakorlati szempontokat veszünk figyelembe, ez azt jelenti, hogy mindenkinek a neve az, amely valakit láthatatlanban megkülönböztet más személyektől. Legkönnyebben névhez lehet információkat kapcsolni, akár már több ezer éve halott vagy fiktív személyek névéhez is korlátlan mennyiségű információt köthetünk, azonban ha nincs meg ez a kapocs, ha nem tudunk megnevezni egy személyt, akkor ezeket az információkat sem lehet összegyűjteni vagy egyben tartani. A névtelenség joga ezt biztosítaná.

a képmáshoz való jog

Létezik azonban az emberi méltósághoz való jognak egy másik eleme, amely nagyon hasonló a névhez, illetve a névtelenséghez való joghoz. A képmásunk majdnem olyan könnyen felismerhetővé tesz minket, mint a nevünk. A fizikai külsőnk feletti rendelkezéshez való jogunk az általános önrendelkezési jog egy eleme, éppúgy, mint a névvel való rendelkezés joga. Bár a fizikai külső alapján történő azonosítás nehezebb, mint a név alapján történő, hiszen a külsőnk folyamatosan változik, (azok számára például, akik nem látnak, a külsőnk leírása nélkül lehetetlen az azonosításunk, így a hozzánk kapcsolódó információknak a felidézése is), mégis igen fontos részjoga az emberi méltóságnak a megjelenésünkhöz kapcsolódó önrendelkezési jog és ennek következményeként a képmáshoz való jog. Megjelenésünk bármilyen rögzítése, akár fizikai, akár vegyi, akár elektronikus eljárással meggátolja annak lehetőségét, hogy folyamatosan az általunk kívánt képet mutassuk magunkról a külvilágnak, hogy azt folyamatosan igényeink szerint igazíthassuk, a külvilágból minket érő ingerekre válaszolhassunk, a külsőnkkel és arckifejezésünkkel reagálhassunk mások viselkedésére. A személyes jelenlét hiánya megakadályozza azt is, hogy a személyes találkozás folytán tudomásunk legyen arról, hogy ki és milyen körülmények között látott minket, fogalmunk legyen arról, hogy milyen képet alakíthattunk ki bennük. A képmással való rendelkezés joga biztosítja számunkra azt, hogy befolyással rendelkezünk a rólunk másokban kialakuló képre akkor is, ha személyesen nem vagyunk jelen.

képmáshoz való jog és az információs önrendelkezési jog

Az általános személyiség jogból a magyar Alkotmánybíróság a személyiség szabad kibontakoztatásához való jogot, az **önrendelés szabadságához** való jogot, általános cselekvési szabadságot, avagy a magánszférához való jogot bontotta ki. A Német Szövetségi Alkotmánybíróság az általános személyiségi jogból a „Privatheit”-ra vonatkozó jogot, magánélet tiszteletben tartására vonatkozó jogot, az **információs önrendelkezési jogot** és a **saját képmáshoz való jogot** vezette le. Mindkét értelmezés az (információs) önrendelkezési jogot külön jogként tételezi, az információs önrendelkezési jog elkülönül a magánszférához való jogtól és elkülönül a magánélethez való jogtól (mely utóbbiként a „privacy” kifejezés szerepel nemzetközi szerződések hivatalos magyar fordításaiban), a német jogban, pedig a „Privatheit”-hoz való jogtól.

Az információs önrendelkezési jog önállóságát szem előtt tartva alkották meg az Avtv-t, mely szerint „E törvény célja annak biztosítása, hogy - ha e törvényben meghatározott

jogszabály kivételt nem tesz - személyes adatával mindenki maga rendelkezzen, és a közérdekű adatokat mindenki megismerhesse”. E rendelkezés az információs önrendelkezési jog védelméről szól, sőt az Avtv. kizárólag az információs önrendelkezési jogot védi (illetve közérdekű adatok megismeréséhez való jogot is e törvény szabályozza), és nem védi az általános személyiségi jog más aspektusait. Ezt az értelmezést követi Harmathy Attila párhuzamos véleményében és hozzá csatlakozva Erdei Árpád az Alkotmánybíróság egy 2002-es határozatában.⁷

Harmathy Attila a kamerával rögzített felvételekkel kapcsolatban kifejti, hogy **a fényképek készítésénél felmerülő kérdéseknél nem az adatvédelmi törvényt kell vizsgálni**, hanem „[az alkotmány] a személyiségi jog általános megfogalmazásának tekintendő emberi méltósághoz való jogról szóló 54. § (1) bekezdését kell az elbírálásnál alapul venni.” A fényképet megkülönbözteti a személyes adatoktól, utalva az Alkotmánybíróság 1202/B/1996-os határozatára és ez alapján a fényképek (hangfelvételek) készítése, tárolása esetén „sem a jóhírnévhez, sem a magánlakás sérthetlenségéhez, sem a magántitok, sem a személyes adatok védelméhez való jogról szóló szabály nem alkalmazandó erre elsődlegesen”.

Emellett az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatát veszi alapul, miszerint a Bíróság az Európai Emberi Jogi Konvenció 8. cikkéből (a magán- és családi élet, a lakás és levelezés tiszteletben tartásához való jog) nem a személyiség általános védelmét vezette le, hanem a privátszféra védelméről szóló rendelkezésnek tekinti azt, és a 8. Cikk megsértése kapcsán elé került ügyekben a fénykép és hangfelvétel készítését, nyilvántartásba vételét más esetektől eltérő kérdésként kezelte. Az alkotmánybíró a korábbi alkotmánybíróági határozat és az Emberi Jogok Európai Bírósága által adott egybeeső értelmezés alapján a következőkkel zárja párhuzamos indokolását. „- **a személyekről felvételek készítésére, a felvételek tárolására és más személyeknek való átadására vonatkozó szabályok alkotmányjogi megítélésénél a kiinduló pontot nem a személyes adatok védelme jelenti, hanem az emberi méltóságnak az Alkotmány 54. §-ának (1) bekezdésében meghatározott védelme.**” Az indokolásából két fontos állítást kell kiemelni.

A fényképeket és hangfelvételeket az adatoktól el kell határolni. A német alkotmánybíróság a képmáshoz való jogot az információs önrendelkezési joggal együtt az általános személyiségi jogból vezette le, de ezt a két jogot egymástól elhatárolta. **A személyes adat és a képmás bár nagyon hasonlít egymásra és éppen olyan szoros kapcsolatban állnak, mint a képmáshoz való jog és az információs önrendelkezési jog, mégis két különálló jog védett tárgyai, nem szabad őket egymásba csúsztatni.**

A másik fontos állítás, hogy „A fényképfelvételnek és hangfelvételnek a személyes adatok nyilvántartásba vételétől és kezelésétől eltérő elvi alapon való kezelése összhangban áll az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatával. [...] a 8. Cikk értelmezésével a privátszféra védelméről szóló rendelkezésnek tekintette ezt a szabályt...” Az eltérő alapon való kezelés tehát a privátszféra védelmére tekintettel kell, hogy történjen és nem az információs önrendelkezési jog védelmének keretében, állítja ezzel Harmathy Attila.

Az Alkotmánybíróság álláspontjával ellentétes nézetet vall az adatvédelmi biztos. Az Adatvédelmi Biztos 2002-es beszámolója „A videokamera rendszerekről” cím alatt következőképp fogalmaz: „A rendszerrel kapcsolatos legalapvetőbb kifogásként fogalmazta meg a biztos azt, hogy **személyazonosításra alkalmas képek felvételére, tárolására, továbbítására (azaz személyes adatok kezelésére)** törvény nem jogosít fel gazdasági társaságokat...” Az adatvédelmi biztos szerint tehát a képmás (személyazonosításra alkalmas

⁷ 35/2002. (VII. 19.) AB határozat

kép) személyes adat, így az Avtv. hatálya alá esik a kezelése, azaz a képmással való rendelkezés az információs önrendelkezési jog része. Az adatvédelmi biztos beszámolójából kitűnik, hogy a képfelvételek adatként való kezelése nem pusztán egy elvi kérdés, hanem a biztos állandó gyakorlatát is ez a felfogás jellemzi. Az adatvédelmi biztos ezen gyakorlata elméleti szempontból ugyan kifogásolható, azonban a gyakorlat azt mutatja, hogy képfelvételek tekintetében a képi információt kezelő szervek önszabályozása igen fejletlen és önmérsékletet sem a köz-, sem a magánszféra nem tanúsít ebben a kérdésben. Polgári jogi igényérvényesítés a sajtópereken kívül, a képmások jogosulatlan kezelése miatt csak elvétve fordul elő, így az Avtv.-nek az ombudsman általi kiterjesztő értelmezése az, amely valamelyest keretek közé szoríthatja a képmáshoz való jog megsértését, még ha ezzel túl is lép az adatvédelem keretein.

képmáshoz való jog a tüntetéseken a polgári jog szemszögéből

A képmáshoz való jog leggyakrabban polgári jogi kontextusban jelenik meg a nyilvánosság előtt. Sértik-e a lesifotósok egyes hírességek személyhez fűződő jogait, amikor annak beleegyezése nélkül készítenek felvételeket? Megjelenhet-e körözött feltételezett elkövetők képe a sajtóban? Ezek a leggyakrabban előforduló kérdések.

A közszereplések (tüntetések) tekintetében a polgári törvénykönyv (Ptk.) egy speciális szabályt vezetett be: „80. § (2) Képmás vagy hangfelvétel nyilvánosságra hozatalához - a **nyilvános közszereplés kivételével** - az érintett személy hozzájárulása szükséges.” Kérdés, hogy mi minősül nyilvános közszereplésnek? Közszereplésnek az a megnyilvánulás minősül, amely „**befolyásolja a szűkebb vagy a tágabb társadalom életét**, a helyi vagy az országos viszonyok alakulását. A társadalom tagjai igénylik, hogy a közéleti szereplők közéleti tevékenységét megismerjék, ezért a közszereplés elválaszthatatlan a nyilvánosságtól.”⁸ Egy a gyülekezési jog hatálya alá tartozó esemény, megítélésem szerint mindenképpen közszereplésnek tekintendő. A tüntetés résztvevője a gyűlésen való részvétellel gyakorlatilag véleményt nyilvánít, hiszen a gyülekezésnek az a lényege, hogy magával a részvétellel is véleményt nyilváníthassunk és ennek az alapvető politikai jognak a gyakorlása, nem lehet más, mint közszereplés.

Ugyan, a magyar jogrendszer elvileg nem ismeri a precedens jogot, mégis érdemes egy majdnem húszéves döntés indokolását felidézni. „A képmás nyilvánosságra hozatalának tilalma nem vonatkozik a nyilvános eseményekről, rendezvényekről, táj- és utcarészletekről készült felvételekre, amikor tehát az ábrázolás módja nem egyéni, **amikor a felvétel összehatásában örökít meg a nyilvánosság előtt lezajlott eseményeket**. A nyilvánosságra hozatalhoz a felvételen ábrázolt személy hozzájárulására van viszont szükség, ha - az összes körülményre tekintettel - megállapítható a felvétel egyedisége, egyéni "képmás"-jellege. [Ptk. 80. § (1) és (2) bek.]”⁹ Az idézett rész a tömegfelvételekre vonatkozik, amelyekből nem lehet egyéniesíteni a résztvevőket, nem alkalmas arra, hogy bárkinek a képmását kinyerjük belőle, így nem is jön szóba a képmáshoz való jog.

Ennél érdekesebb az a kérdés, hogy ha nyilvános közszereplés alkalmával olyan felvétel készül, amely alkalmas az egyéniesítésre, akkor annak nyilvános közléséhez szükséges-e az érintett személy hozzájárulása? Ilyen kérdés is került már a magyar bíróságok elé, egy a Horthy Miklós újratemetésén készült felvétel kapcsán, és a következő határozatot hozta a bíróság: „Horthy Miklós újratemetésén, amely jelentős társadalmi érdeklődést kiváltó esemény volt, a jelenlegi divat szerint már nem használatos, figyelemkeltő öltözékben jelent meg [a felperes]. Ezáltal - az esemény jellege folytán - saját maga fejezte ki azt, hogy közszereplést vállal. **A fényképfelvételből azonban a közszereplés jellege és ténye nem**

⁸ (Törő Károly: A személyiség jogi védelme, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1992.)

⁹ BH 1985. 17.

derült ki. Ezért a felperest ábrázoló fénykép közzétételéhez a Ptk. 80. §-ának (2) bekezdése alapján a felperes hozzájárulására lett volna szükség.”¹⁰ Tehát, lehet a tömegfelvételnél közelebbi képet készíteni nyilvános közszereplés alkalmával, de a képből ki kell derülnie, hogy ez egy nyilvános közszereplés alkalmával készült. Nem sugallhat a felvétel olyan valótlan benyomást, mint a vizsgált esetben történt, hogy az illető, például hétköznapiakon is díszmagyarban jár-kezel az utcán. Azonban, ha a képről a közszereplés jellege és ténye kiderül, akkor akár az érintett hozzájárulása nélkül és készülhet róla egyéniesített kép és az nem minősül képmással való visszaélésnek. Ez a felfogás jelenik meg a Ptk. kommentárjában is, „Ennek megfelelően vált elfogadottá többek által az a nézet, hogy az **egyénesített ábrázolási módnak sincs akadály, ha a felvétel olyan nyilvános közéleti eseményről készült, amelyen szokásos a film, illetve hangfelvétel készítés, mellyel tehát minden résztvevő alappal számolhatott.**”

További, a polgári jog területén vizsgálandó kérdés, hogy milyen jogokkal rendelkeznek a gyülekezésben részt nem vevő pusztán arra járó harmadik személyek? Az Alkotmánybíróság az 55/2001. (XI.29.) határozatában, meglepő módon harmadik személyek mozgásszabadságát olyan fontos alkotmányos alapjognak értékelte, hogy kijelentette: „a gyülekezés szabadságához való jog érvényesülése során gondosan kell ügyelni arra, hogy - bár a közterületen tartott gyűlések kisebb-nagyobb mértékben elkerülhetetlenül gátolják a rendezvényen részt nem vevőknek a szabad mozgáshoz, így a közlekedéséhez való jogát - e két alapjoggal kapcsolatban a hatóságnak is arra kell törekednie, hogy az egyik jog gyakorlása a másik jog érvényesülését csak az elkerülhetetlenül szükséges mértékben nehezítse meg.” Ennek analógiájára felmerül a kérdés, hogy a nyilvános közszereplés alkalmával a gyülekezéstről a Ptk. Alapján jogszerűen készített képfelvételek esetében is élvezik-e harmadik személyek a képmáshoz való joguk védelmét? Ha az AB logikáját követjük, akkor hogyan valósítható meg, hogy a képfelvételek készítése a képmáshoz való jog érvényesülését csak az elkerülhetetlenül szükséges mértékben nehezítse meg? Képzelnék el azt az esetet, hogy egy járókelő, akinek abban az utcában van dolga, ahol a tüntetés zajlik, kénytelen a tüntető tömeg mellett elhaladni. Az illető nem tartozik a tömeghez, a gyűlésen kifejtett véleményeket még csak nem is támogatja, viszont képfelvétel készül róla, amelyből csak annyi látszik, hogy részt vett a tüntetésen és ez a képfelvétel megjelenik a sajtóban. Érdekes lenne bíróságok határozatait vagy akár az Alkotmánybíróság véleményét megismerni, ebben a kérdésben, hogy a nyilvános közszereplésekről való felvétel készítésének joga hogyan érvényesülhet a gyűlésen részt nem vevők képmáshoz való jogával együtt.

képmáshoz való jog a tüntetéseken közjogi szemszögből

Az 1989. évi III. törvény nem rendelkezik a gyűléseken történő képfelvételekről. A kérdés polgári jogi vonatkozásáról már szoltunk, a rendőrségi jog azonban még tartalmaz említésre méltó szabályozást ez ügyben. Kilenc éve történt, hogy a rendőrség felvételeket készített egy MIÉP tüntetésen a Kossuth, illetve a Szabadság téren. A felvételkészítés a Rtv. 42.§-a felhatalmazása alapján történt, erre hivatkozott a rendőrség, és ezt az indoklást el is fogadta az adatvédelmi biztos, aki ajánlásában azért írta elő a felvételek megsemmisítését, mert a demonstráción semmilyen rendbontás nem történt, nem indult senki ellen eljárás, így a felvételek tárolása elvesztette célját. Az esetből az látszik, hogy a rendőrségnek joga van gyűléseken felvételeket készíteni, azonban az adatvédelmi biztos kiemeli, hogy „Általában igaz az, hogy a nyilvános közszereplésről a résztvevő hozzájárulása nélkül lehet felvételt készíteni, de a rendőrség helyzete eltér az általánostól. A rendőrség eszközei, módszerei, adat-

¹⁰ BH1997. 578.

összekapcsolási és -elemzési lehetőségei az átlagos felhasználóét meghaladó következtetések levonását teszik lehetővé, tehát a rendőrség nem eshet egy tekintet alá az egyéb átlagos felvételt készítővel, illetve adatkezelővel.” Ebből következik, hogy a rendőrségre a Ptk. 80. § (2) bekezdésénél szigorúbb Rtv. előírások vonatkoznak.

A rendőrségnek a felvételt készítéssel, minden más a gyűlésen résztvevő vagy arról tudósító személytől eltérő egyedi célt valósít meg. Pontosabban szólva célokat, egyrészt kötelezettségei közé tartozik az esemény rendjének fenntartása, a gyülekezési jog védelme, így köteles fellépni azok ellen, akik a gyűlést megzavarják.

a) Az esetleges rendzavarókat a kamerák jelenléte visszatarthatja a gyűlés megzavarásától, hiszen tudják, hogy a felvételekkel esetleg bizonyítani lehet tetteiket, így a kamerák bűnmegelőzési célt szolgálnak.

b) Ha mégis bekövetkezik a rendzavarás, akkor az elkövetőket a felvételek alapján azonosítani lehet, így a felvételek bűnüldözési célt is szolgálnak.

c) Ha az elkövetőket azonosították és elfogták, akkor a szabálysértési, polgári vagy büntetőeljárásban a felvételeket bizonyítási eszközként lehet felhasználni.

d) Abban az esetben, ha a rendőrség intézkedése ellen panasszal élnek, akkor a felvételeket a rendőrség az eljáró rendőr védelmében fel tudja használni, így bizonyítva, hogy az jogszerűen és szakszerűen járt el, vagy épp ellenkezőleg a jogszerűtlen intézkedés áldozata tudja a felvételek alapján bebizonyítani igazát.

Ezek a szempontok alapján még azt is gondolhatnánk, hogy milyen hasznosak is tüntetésen készült felvételek, és ha úgymint megsemmisítik őket, akkor egyenesen a javunkat szolgálják. De érdemes kicsit tüzetesebben is megvizsgálni a 42.§ rendelkezéseit. Elfogadhatjuk az adatvédelmi biztos megközelítését, amely e szakasz első mondatára alapítja rendőrség képfelvételek készítéséhez való jogát: „A Rendőrség a rendőri intézkedéssel összefüggésben az intézkedéssel érintett személyről, a környezetről, illetőleg a rendőri intézkedés szempontjából lényeges körülményről, tárgyról kép- és hangfelvételt készíthet.” Ez azonban azt jelenti, hogy kizárólag a rendőri intézkedésről készülhet felvétel, és jogsértő az a gyakorlat, amely az intézkedésen kívül bármi mást is rögzít. Úgy vélem, az adatvédelmi biztos azonban tévesen ítélte meg, hogy a „rendezvények során a rendőri intézkedés reális esélye mindig fennáll, az események jellege pedig nem teszi lehetővé, hogy a felvétel készítése csak a konkrét intézkedés - pl. a rendezvény megzavarására irányuló cselekményeket megszüntető rendőri fellépés - megkezdésekor kezdődjék.” Egyáltalán nem feltétele a sikeres intézkedésnek az intézkedésen túlterjedő felvételt készítés, a rendőrség pedig általában külön operatőrrel is rendelkezik, aki az ilyen fellépésekkor felvételt készít. Az első mondatra, tehát a gyülekezés egész időtartama alatt folytatott felvételt készítést nem lehet alapozni. Nézzük meg a szakasz második mondatát.

„A Rendőrség közterületen, közbiztonsági célból képfellevőt helyezhet el olyan módon, hogy annak jelenléte az állampolgárok számára nyilvánvalóan észlelhető legyen. A felszerelt képfellevő elhelyezéséről, működtetéséről tájékoztatni kell a lakosságot. A Rendőrség által készített kép- és hangfelvételek, illetőleg az abban szereplő személyes adatok csak az esemény helyszínén elkövetett bűncselekmény vagy szabálysértés miatt kezdeményezett eljárás során, valamint körözött személy azonosítása céljából használhatók fel.”

Tegyük fel azt, hogy az adatvédelmi biztosnak igaza van abban, hogy a képfelvételek személyes adatnak minősülnek, ebben az esetben a képfelvételek kezelésére az Avtv. vonatkozik. Az Avtv. alapján a Rtv. 42. §-át csak úgy lehet értelmezni, hogy adatkezelés történik. A Rtv. vonatkozó szakasza „kép- és hangfelvételek, illetőleg az abban szereplő személyes adatok”-ról szól, a képfelvétel adatfelvétel, az adatfelvétel, pedig az Avtv. 4.§ bekezdése alapján adatkezelésnek minősül.

Ennek alapján térfelügyelő kamerákkal csak célhoz kötötten lehet felvételeket készíteni. Ez az előírás nem kis technikai bonyodalmat okoz a felvételt készítéskor, mivel az eredményes

bizonyításhoz gyakran szükség van a bűncselekményt megelőző előkészületi cselekmények bemutatására. Azonban a bűncselekmény maga csak később válik ismertté és akkor már késő az előkészületekre képi bizonyítékot keresni. Mivel a képfelvétel készítését kizárólag a bűncselekmény alapozhatja meg, az elkövető kilétének felderítése, az elkövetés módjának megmutatása felvétel készítésének a célja. Az előkészületi cselekmények magukban általában nem bűncselekmények, így azok nem állják ki a célhoz kötöttség próbáját. A bűncselekmény későbbi elkövetője a cselekmény előtt ártatlan, róla semmilyen felvétel készítése (beleegyezése nélkül) nem lehet törvényes.

A Rtv. ezt a kérdést egyszerűen nem szabályozza. A képfeltevőt „közbiztonsági célból” lehet felszerelni, a felvétel készítése célhoz kötöttségével nagyvonalúan nem foglalkozik, majd a felvételek felhasználásakor ismét eszébe jut a törvényalkotónak a célhoz kötöttség elve – „kép- és hangfelvételek, illetőleg az abban szereplő személyes adatok csak az esemény helyszínén elkövetett bűncselekmény vagy szabálysértés miatt kezdeményezett eljárás során, valamint körözött személy azonosítása céljából használhatók fel”.

A 42. §-nak ez a hiányossága a kamerás térfigyeléssel kapcsolatban igen súlyos adatvédelmi veszélyt rejt magában vagy ennek alternatívájaként a térfelügyelés bűnüldözési feladatát teszi az esetek többségében lehetetlenné. Az Avtv. az adatkezelés célhoz kötöttségét a következőképp szabályozza. „Személyes adatot kezelni csak meghatározott célból, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében lehet. **Az adatkezelésnek minden szakaszában meg kell felelnie e célnak.**”

Az adatkezelés „minden szakaszába” beletartozik maga az **adatifelvétel** is. A Rtv. csak a képfeltevők **felszerelésénél** jelöli meg a közbiztonságot, mint célt, magáról az adatifelvételről hallgat, bár ez a készülék felszerelésétől egyértelműen megkülönböztethető cselekmény, így azt önállóan kellene szabályozni. Ha a Rtv. 42.§-nak hiányát ki akarjuk pótolni, akkor a hiányt megelőző mondatból következő közbiztonsági célként a Rtv. *A Rendőrség szervezete és jogállása* cím alatt említett négy célt helyettesíthetjük be. A következő mondatban már, „bűncselekmény vagy szabálysértés miatt kezdeményezett **eljárás során**, valamint körözött személy **azonosítása céljából**”, bűnüldözési, rendészeti és közigazgatási célokat találunk. Ez utóbbi mondatban logikus, hogy nem szerepel a bűnmegelőzési cél, hiszen az a kamerák általi elrettentés révén valósul meg. A Rtv. tehát megjelöl célokat, de a felvételkedészítés megkezdésekor meghatározott célt nem lehet a rendőrség igénye szerint változtatni. Például, ha egy felvételt rendészeti céllal készítenek nem változhat át később a cél bűnüldözésire. azonban ezt a rendőrség sosem veszi figyelembe.

A 42.§ hiányossága még egy értelmezési lehetőséget megenged, nem hiányról van szó, hanem eleve alkotmányellenes szabályozásról. Először egy nagyobb adathalmazt összegyűjtenek, majd válogatnak belőle és a képeken felfedezett szabálysértésekhez, bűncselekményekhez utólag rendelik hozzá a célt, aminek magát a felvételkedészítést (adatifelvételt) megelőzően kellett volna fennállnia, és ami alapján a felvételkedészítést meg kellett volna indítani. Az Alkotmánybíróság nem véletlenül tiltja a készletező jellegű adatfeldolgozást. „A határozott cél nélküli, s definiált célok hiányában a különböző felhasználási célok szerint nem osztható, bármely adatot előre meg nem határozható felhasználói körök számára rendelkezésre bocsátó, "készletre" való adatfeldolgozás önmagában alkotmányellenes.[...] a célhoz kötöttségnek az adat felvételétől kezdve az adat törléséig érvényesülnie kell.”¹¹

A felvételkedészítés elindításakor már tudnia kell a rendőrségnek, hogy milyen célból készülnek a képek és később nincs mód ezen változtatni¹². A célhoz kötöttség következetes betartása azonban nem oldja meg, a korábban részletezett előkészületi cselekmények

¹¹ 15/1991. (IV. 13.) AB határozat III. rész

¹² megoldható lenne, hogy a választott célt rögtön a felvételen valamilyen jelzés, felirat formájában rögzíteni

rögzítésének problematikáját, nem is oldhatja meg, mivel ártatlan és még csak nem is gyanúsított emberekről semmilyen indokkal nem lehet rendőrségi felvételeket készíteni.

Sajnos ezt a megfontolást az ORFK nem osztja, így inkább egy törvénysértést foglalt intézkedésébe¹³ és ezzel a részlettel együtt támogatta az adatvédelmi biztos az intézkedést (avagy ennek a részletnek az intézkedésben hagyása jelenti a kompromisszumot). „7. a térfigyelő rendszerek által közvetített képeket a működtető rendőri szervek folyamatosan rögzíthetik.” Ha a közvetített képeket a rendőrség folyamatosan rögzítheti, az azt jelenti, hogy nemhogy nem meghatározott célhoz kötik az adatkezelést, hanem az adatok olyan mennyiségben és sokféleségben kerülnek rögzítésre, amelyet egy konkrét célhoz kötni lehetetlen. Az intézkedés nem éri be ennyivel, a következő pontban a készletező jelleggel történő adatkezelés tilalmát is megsérti. „8. A folyamatosan rögzített felvételeken a rendőri intézkedéssel összefüggésben készült, illetve a büntető-, vagy szabálysértési eljárás megindítását megalapozó körülményt tartalmazó képeket el kell különíteni a releváns adatokat nem tartalmazó felvételektől.”

Az ORFK intézkedés törvénysértő voltán a 8. pont a) bekezdése sem változtat. „A rendőri intézkedéssel összefüggésbe nem hozható, illetve szabálysértési, vagy büntetőeljárás szempontjából jelentőséggel nem bíró felvételeket haladéktalanul meg kell semmisíteni. Alkotmányellenes, ezért tilos a felvételek előre meg nem határozott cél elérése érdekében, későbbi esetleges felhasználásra – készletező jelleggel – történő gyűjtése.” Számomra érthetetlen, hogy miből jutott az ORFK arra a következtetésre, hogy a 7. pontban rögzített törvénysértést a 8. pontban előírt adattörlés semmissé teszi. Ez annál is inkább meglepő, mivel az idézett alkotmánybírói határozat azonos pontja alatt fejti ki a testület azt az elvet, miszerint adatfeldolgozásnak célhoz kötöttnek kell lennie az feldolgozás minden fázisában, ill. a készletező adatfeldolgozó rendszer tilalmát.

Az előzőekben kifejtettekből következik a kérdés, hogy mégis mi módon őrizhetjük meg anonimitásunkat egy tüntetésen? A magyar gyülekezési törvény nem tiltja maszk viselését vagy az arc elmaszkírozását. A német és az osztrák gyülekezési jog megtiltja, hogy bárki megakadályozza azt, hogy arcvonásai felismerhetők legyenek (Vermummungsverbot), tegye azt egy símaszk vagy egy bohóc-smink által, a törvény nem tesz különbséget. Ausztriában ez a szabály alól van kivétel: amikor az elmaszkírozás által a köznyugalom, a közrend és közbiztonság veszélyeztetése nem várható, például farsangi mulatságokon. A maszk tilalmát eredetileg a terrorveszéllyel magyarázták, hiszen a tömegben elvegyülő maszkos egyéneket nem lehet később beazonosítani, bűncselekmények elkövetésekor könnyebben kibújhatnak a felelősségre vonás alól. Hiába fenyegetik büntetéssel a maszk viselését, német demonstrációkon a mai napig előfordulnak símaszkos tüntetők.

A tüntetésekkel kapcsolatban egy utolsó és egyben a legfontosabb a rendőrségi felvételekkel szembeni érvet még meg kell említeni, amely nem csak erre az esetre érvényes, de azonnal a legfontosabb szemponttá válik, abban az esetben, ha a rendőrség mégiscsak megfelelkezne a felvételek megsemmisítéséről. A NSZA a klasszikus népszámlálási határozatában így fogalmazott: **Ha valaki, sohasem tudhatja, hogy róla ki milyen információval rendelkezik, ha bizonytalan abban, hogy akivel érintkezik, az mit és mennyit tud róla; egy ilyen társadalomban az illető bármilyen döntési helyzetbe kerüljön sokkal kevésbé választhat a megszokottól, az átlagostól eltérő magatartást. Hiszen nem lehet biztos abban, hogy ki és hol jegyzi fel deviáns viselkedését és ezen információk birtokosa azt hogyan használja fel. Az egyetlen megoldás, hogy nem szabad feltűnni. Ha valakinek számolnia kell azzal, hogy ha egy politikai megmozduláson, demonstráción részt vesz, és azt regisztrálják, jó eséllyel nem kíván majd azon részt venni. Ebben a bizonytalanságban lassanként lemond szabadságjogainak gyakorlásáról.**

¹³ 38/2001 (X. 8.) ORFK intézkedés

Az egyén önkorlátozása nem csak személyes kár, nemcsak az egyén szabadságainak beszűkülését jelenti, hanem az együttműködési készséget, szolidaritásérzetet, a társadalom szövetét károsítja.

képmáshoz való jog és a bíróság

Ritkán vizsgált kérdés, de szintén a közszereplés és a képmáshoz való jog témájához tartozik a bírák nyilvánosság előtti megjelenése. A következőkben a bírák képmáshoz való jogával és az anonimitáshoz való jogukkal foglalkozom.

A Ptk. 80.§ (2) bekezdése „**nyilvános közszereplés**”-re ír elő normát. Részt vesz-e nyilvános közszereplésben a bíró. Egy ítélet kihirdetésekor vitathatatlan, hogy nyilvános eseményről van szó¹⁴, az ítéletet hirdető bíró a nyilvánosság előtt jelenik meg. Közszereplés-e az ítélet kihirdetése? Törő Károly fenti meghatározása szerint mindenképpen „befolyásolja a szűkebb vagy a tágabb társadalom életét”, hiszen ez a célja a nyilvános kihirdetésnek.

2003. évi III. törvény az elmúlt rendszer titkosszolgálati tevékenységének feltárásáról és az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára létrehozásáról (Átltv.) szintén foglalkozik a közszereplés fogalmával, az 1.§ (2) bekezdése alapján e törvény alkalmazásában a 13. pont szerint „**közszereplő**: az a személy, aki **közhatalmat gyakorol**, gyakorolt vagy közhatalom gyakorlásával járó tisztségre jelölték, illetve aki a politikai közvéleményt feladatszerűen alakítja vagy alakította.” Ez a definíció, igaz, hogy csak e törvény alkalmazásában bír kötelező erővel, mégis releváns a közszereplés kérdésnek vizsgálatakor, kitűnik belőle, hogy a törvényhozó kit tekint közszereplőnek.

Itt támadhat olyan aggályunk, hogy a nyilvános közszereplés milyen viszonyban áll a közszereplővel. A közszereplő képmáshoz fűződő jogát valóban minden esetben felírja a Ptk. idézett szabálya? Természetesen ez az álláspont nehezen lenne tartható, hiszen a közszereplőknek is van magánélete, és ezt még a vállalt közfeladat sem szüntetheti meg. Ennek a határnak a keresése folyt, amikor a miniszterelnök idején és a tavalyi téli magánutazása felől érdeklődött a sajtó.

A bírák esetében talán megelégedhetünk azzal, hogy pusztán a nyilvános közszereplésüket vizsgáljuk, és nem bonyolódunk a közszereplő fogalom definíciójának keresésébe. Teljesen kilátástalan lenne a legfőbb közjogi méltóság és a polgármesteri hivatalok beosztott ügyintézői közti skálán a közszereplői minőség határát keresni. Erre a célra jogszabály nem is lenne alkalmas, sokkal hatékonyabb az a megoldás, amelyet az Átltv. szabályoz és a közszereplői minőség eldöntését az érintett személyre, illetve a bíróságra bízta.

Az pedig nem szorul bővebb magyarázatra, hogy a Magyar Köztársaság nevében történő ítélelhozatal és annak kihirdetése tipikusan a közhatalom gyakorlásnak egy esete. Úgy tűnik, hogy az ítélet kihirdetése egy nyilvános közszereplés kritériumainak megfelel. Ezt támasztja alá a bírói gyakorlat is, hiszen a sajtó mindig jelen lehet az ítélet kihirdetésekor, és felvételt készíthet arról, ez senkinek nem sérti a képmáshoz való jogát.

A sajtó jelenlétére a 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról (Pp.) és 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról (Be.) ugyan eltérő szabályokat tartalmaz¹⁵, de az nem vitatható, hogy a bírósági tárgyalások nyilvánossága egy alapvető alkotmányos követelmény, és azt csak egyes, az adott ügyekben nagy súllyal megjelenő konkuráló jogok korlátozhatják. A Be. taxatív felsorolja, hogy milyen esetekben lehet a nyilvánosságot kizárni: erkölcsi okból, az eljárásban részt vevő kiskorú védelme érdekében, az eljárásban részt vevő személyek vagy a tanú védelme érdekében, az államtitok vagy szolgálati titok megőrzése végett. A Pp. is hasonló szempontok alapján engedi meg a nyilvánosság kizárását. Azonban

¹⁴ a rendelkező rész felolvasása még zárt tárgyalásban lefolytatott eljárás esetében is nyilvános

¹⁵ lásd Schiffer András véleményét a Fundamentum 2004/1. számának körkérdésében

mind a büntetőeljárásban, mind a polgári peres eljárásban, még zárt tárgyalás esetén is legalább az ítélet rendelkező részét nyilvánosan hirdetik ki. A nyilvános kihirdetésen természetesen jelen lehet a sajtó, sőt a sajtótörvényből következően feladata, hogy tájékoztassa a nyilvánosságot a tárgyaláson történekről, és az igazságszolgáltatásnak ez szintén alapvető érdeke. Az angol és a német nyelvben a „nyilvános” és a „köz” kifejezéseket azonos szó jelöli, azt hiszem nem szükséges részletesebben taglalni a köz és a nyilvánosság viszonyát. Ebből következik az a meggyőződésem, hogy nem létezik kisebb és nagyobb nyilvánosság. Az alkotmányban tételezett „...független és pártatlan bíróság igazságos és nyilvános tárgyaláson bírálja el” követelménye az ítéletek tekintetében nem engedi meg nyilvánosság korlátozását.

Nézzük meg, hogy a bírák nyilvános közszereplésük során élhetnek-e az eljárás más résztvevőihöz hasonlóan képmáshoz való jogukkal, vagy pedig a Ptk. alapján, szabadon lehet-e felvételeket készíteni róluk?

A Be. 74/B. § (1) szerint „A bírósági tárgyalásról a nyilvánosság tájékoztatása érdekében hang- vagy **képfelvételt** a tanács elnöke engedélyével, a bírósági tárgyaláson jelenlévő személyről - **a bíróság tagjain, a jegyzőkönyvvezetőn, az ügyészen és a védőn kívül - csak az érintett hozzájárulásával szabad készíteni.**” A büntetőeljárás során a törvény, tehát kifejezetten megengedi a képfelvétel készítését a bírák vonatkozásában. A 10/1986. (IX. 1.) IM-BM együttes rendelet 11. § ennél sokkal szigorúbb: „A bírósági tárgyaláson felvételt készíteni csak az eljáró tanács elnökének engedélyével szabad. Az engedély - a Ptk. 80. § (3) bekezdésében meghatározott eseten kívül - csak akkor adható meg, ha a felvétel nyilvánosságra hozatalához a felvételen szereplő és az eljárásban részt vevő személyek hozzájárultak.” Azaz a bírák polgári perekben egy a Ptk.-nak ellentmondó rendeleti szintű szabály szerint megtilthatják, hogy bármilyen felvételt készüljön a tárgyalóteremben, így róluk-magukról is csak az engedélyükkel készülhet felvétel.

Úgy vélem, hogy ugyan létezik egy miniszteri rendelet, de az nem mondhat ellent az Alkotmánynak és az alacsonyabb szintű törvényeknek sem, így a bírák az ítélet hozatalkor nyilvános közszereplést folytatnak, róluk felvétel készíthető, amennyiben a felvételtől kitűnik, az, hogy az nyilvánosan készült és megállapítható, hogy milyen közszereplés alkalmával jött létre a képmás. Egy olyan felvétel, amely egy ítéletet hozó taláros bírót, a bíró pulpituson a magyar címerrel a háttérben mutat, kevés kétséget hagy afelől, hogy milyen alkalommal készült a kép. Ennek a terjesztését védi a Ptk., ha ennél nehezebben vehető ki a közszereplés ténye, akkor a fentiekben a tüntetésekről a polgári jogi szabályozás szempontjából kifejtetteket érdemes vizsgálni.

Egy konkrét eset kapcsán felmerült a kérdés, hogy egy bíró képmásának és ahhoz fűzött felszólításnak Interneten való terjesztése megvalósít-e a képmással való visszaélést. Magában a terjesztés véleményem szerint a fentiekben kifejtettek miatt nem valósít meg képmással való visszaélést, a képhez fűzött felhívás, pedig nem a képmáshoz való jogot érintő kérdés, hanem a szólásszabadság tereumára tartozik. Elképzelhető, hogy a szöveges részben foglaltak, illetve a szöveg és a képmás együttes terjesztése már túlmutat a polgári jog keretein. A Btk. a hivatalos személy elleni erőszakot a 229. §-ban szabályozza. A hivatalos személy csupán az eljárás alatt élvez a fenyegetésekkel szemben védelmet, ha befejeződött az eljárása, akkor csak az eljárása miatti bántalmazást szankcionálja büntetőjog, pusztá fenyegetést nem.

Képzelnék el, hogy valaki internetes rajongói klubot alakít a köztársasági elnök tiszteletére, és egymás közt küldözgetik az államfő fényképeit vagy képzelnék el, hogy valaki a köztársasági elnököt bíráló társaságot alapít, és bíráló megjegyzésekkel ellátva küldözgetik az államfő fényképeit. Vajon belefér ez a szólásszabadság kereteibe és abba a körbe, amit a Ptk. a közszereplésről készült felvételek kapcsán megenged? Ha belefér, akkor ugyanezt, egy az államfőnél kevésbé védett, semmilyen közjogi méltóságot nem viselő bíró esetében megengedhetőnek tartjuk?

A képmáshoz való jogon túl, a korábbiakban kitértem az **anonimitáshoz való jogra**, kérdés, hogy az ítéletet hozó és kihirdető bíró ebben a konkrét minőségében rendelkezik-e az anonimitáshoz való jogával? Az ítélet csak a bíró (bírák) aláírásával érvényes, anélkül joghatás kiváltására nem alkalmas. Ebből következik, hogy a bíró nem maradhat meg a közhatalom névtelen képviselőjének szerepében, döntéséhez nevét kell adnia. Azokban a rendszerekben, ahol precedens jog működik – így a magyar alkotmánybírászkodási gyakorlatban is – az egyes ítéleteket bírók nevéhez kötik. Egy bíró egész szakmai karrierjét össze lehet állítani ítéletei alapján, a bíróság ugyan az állam vagy a korona nevében hozza meg az ítéletet, de minden ítélet kötődik a bíró személyéhez. A felsőbb bíróságok esetében, amikor azok a normakontroll feladatát is ellájtják még a párhuzamos és a különvéleményeket is meg lehet ismerni. Az Egyesült Államok Supreme Court-ja előtti eseteket az amerikai hagyomány szerint a peres felek neveivel jelölik, amennyiben büntető ügyről van szó gyakran a vád képviselőjében eljáró legfőbb ügyész neve szerepel, személyesen vállalja a vád képviselőt. Az ítélő hatalom személyes jellege lehetővé teszi a megalapozott bírálatot, az álláspontok és az ítéletek vitatását, egyes bírói mentalitások, etikák a szakmai körökön túl a közvélemény általi megismerését.

Összegzés

A közszereplés tekintetében a magyar jog igen széles teret enged a képmások felhasználásának, amely azt célozza, hogy – amint az egy jogállamban megszokott – a közvélemény értesülhessen a fontosabb eseményekről, a választott és kinevezett közszereplők tevékenységéről. A közszereplésekről, közeseményekről szóló híradások hozzájárulnak ahhoz, hogy az állampolgárok tájékozottan alakíthassanak ki véleményt. Természetesen, mint minden joggal ezzel is vissza lehet élni, de a közszereplés (és nem a közszereplő) fogalmából következik, hogy annak nincsen metszete a magánélettel, nincsen olyan szempont, amely alapján a közszereplés nyilvánosságát korlátozni kellene, sőt a társadalmi és politikai folyamatok átláthatósága érdekében minden eszközzel arra kellene törekedni, hogy a közszereplések minél szélesebb nyilvánosság számára, a szereplések minél szélesebb körében megismerhetők legyenek.

készítette: Földes Ádám